Archive of SID

گزارش کوتاه

مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران
دوره هجدهم شماره ۶۶ مهر وآبان سال ۱۳۸۷ (۹۲-۸۸)

بررسی نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵

علی اصغر زکوی *+ سید حمزه حسینی** محمد آزادبخت ***
رضا علی محمدپور**** حسین جلاهی*****

چکیده

سابقه و هدف: هدف این مطالعه تعیین نگرش مذهبی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال تحصیلی ۸۶ – ۱۳۸۵ بر حسب مقطع و رشته تحصیلی ، جنسیت ، سکونت یا عدم سکونت در خوابگاه و وضعیت تأهل بوده است . در این طرح ، نگرش دانشجویان نسبت به مبانی نظری اسلام ، برخی از فروعات دین و مسائل اخلاقی مورد مطالعه قرارگرفت.

مواد و روش‌ها: در این طرح ، از روش مطالعه میدانی از نوع توصیفی استفاده شده وجامعه آماری آن ، دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران بوده اند که با توجه به روش نمونه گیری طبقه ای ۳۸۴ نفر مشارکت داشته اند . به منظور گردآوری داده ها ، از پرسشنامه ای مشتمل بر ۳۸ سوال که روایی و پایایی آن تایید شده و نمرات نگرشی و بر اساس ۵- تا ۵ تنظیم شده بود، مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها : یافته ها ، میانگین نمره نگرش مذهبی در دانشجویان مقطع کاردانی و کارشناسی را به ترتیب ۲/۵۳±۱/۶۳ و کارشناسی را را به ترتیب ۳/۰۶±۱/۴۵ نشان می دهد و اختلاف معنا داری بین سطح نگرش آنها وجود دارد (p<۰/۰۱) . میانگین نمرات نگرش در دانشجویان پسر ۲/۲۴±۱/۷ و در دختران ۲/۹۷±۱/۴ را نشان می دهد که اختلاف آنها از لحاظ آماری معنا دار است (p<۰/۰۱) . بیشتر نگرش ها نمره ۲/۵تا۴/۵ و انحراف معیار ۱/۶۳ را نشان می دهد ؛ بعلاوه ۵۷ درصد کل دانشجویان نمره ۴/۵ را به خود اختصاص داده اند.

استنتاج : میزان نمرات کل دانشجویان از نگرش مثبت آنها نسبت به مسائل متنوع مذهبی حکایت دارد. عدم التزام عملی نسبت به دستورات و شعائر مذهبی، رعایت واجبات و محرمات و سایر رفتارهای دینی را نباید صرفا" در پایین بودن میزان نگرش نسبت به اصول دین، مبانی نظری اسلام و ارزش‌های دینی دانشجویان جستجو کرد، بنابراین بررسی سایر عوامل موثر در مطالعات مداخله‌ای بعدی پیشنهاد می شود.

واژه‌های کلیدی: مذهب ، نگرش ،دانشجو

مقدمه

مطالعات انجام شده در نقاط مختلف جهان، مذهب را به عنوان یک نیروی موثر در کاهش فشارهای روانی وگرایش به فساد و همچنین افزایش رضایتمندی از زندگی دانسته اند (۱، ۲). نتایج پژوهش

این تحقیق طی شماره ۹۴-۸۵ در شورای پژوهشی دانشگاه ثبت شده و با حمایت مالی دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام شده است.

+ **مولف مسئول : دکتر علی اصغر زکوی**- ساری، کیلومتر ۱۸ جاده خزرآباد، مجتمع دانشگاهی پیامبر اعظم، دانشکده پزشکی، گروه معارف
* دکترای تخصصی فلسفه، استادیار دانشگاه علوم پزشکی مازندران
** متخصص روانپزشکی، دانشیار مرکز تحقیقات روانپزشکی و علوم رفتاری دانشگاه علوم پزشکی مازندران
***دکترای تخصصی فارماکوگنوزی، استاد دانشگاه علوم پزشکی مازندران
**** دکترای آمار حیاتی، استادیار دانشگاه علوم پزشکی مازندران
***** پزشک عمومی

تاریخ دریافت : ۸۶/۱۱/۲۳ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات : ۸۷/۲/۲۸ تاریخ تصویب: ۸۷/۷/۳

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2025-12-09]

www.SID.ir

Archive of SID

Hongtu chen (۲۰۰۷) بر روی گروهی از افراد میانسال در آمریکا نشان داد ، احتمال اقدام به انتحار و رنج های هیجانی در افرادی که تمایل به فعالیت های مذهبی در هفته، ماه یا مناسبت های خاصی دارند ، به شکل معناداری بسیار کمتر از کسانی است که هرگز مشارکت مذهبی نداشته یا کمتر دارند (۳).

همچنین Larson و همکارانش (۱۹۹۲) اظهار داشتند که ایمان مذهبی ارتباط مستقیم با بهداشت روانی دارد و مکانیزم های سازگاری را افزایش می دهد (۴) .

Harold و همکارانش نیز (۱۹۸۸) نشان دادند که دین می تواند نقش توانمند سازی را در گروه خاصی از افراد میانسال ایفا نموده و به طور موثر بر ترس و فشارهای روانی غلبه کند (۵). براساس پژوهش دیگری که توسط ضرغامی و همکاران که بر روی ۳۱۶ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام شد به خوبی نشان داد که عقاید و شعائرمذهبی نقش مهمی را در پیشگیری وکاهش مشکلات هیجانی و روانی بازی می کند(۶). از منظر قرآن، اگر کلمه طیبه و اندیشه پاک توحیدی در وجود انسان، آگاهانه ریشه بدواند به اذن الهی میوه‌های شیرین نگرش و رفتار پاک، انسانی و الهی را درپی خواهد داشت (۷).

در این مطالعه ، میزان نگرش دانشجویان نسبت به مبانی نظری اسلام (اصول دین) از قبیل اعتقاد به عالم غیب، خداوند، عدل الهی، وحی، نبوت، امامت، حیات اخروی، هدفدار بودن زندگی، مصونیت قرآن از تحریف، درآمیختگی دین با سیاست ، تعامل علم و دین، و .... و همچنین مهم‌ترین بخش از فروع دین (احکام و اخلاق) از قبیل نماز، روزه، حج، پوشش اسلامی، دعا و نیایش و غیره مورد سنجش قرار گرفته است.

مواد و روش‌ها

در این طرح، از روش مطالعه میدانی از نوع توصیفی استفاده شده و جامعه آماری آن، دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران از تمامی مقاطع و رشته ها در سال تحصیلی ۸۶- ۱۳۸۵ بوده است. از حدود ۲۰۰۰ دانشجوی این دانشگاه،۳۸۴ نفر در این طرح مشارکت داشته اند که تعداد نمونه بر مبنای p= 0.5 و d= %5 محاسبه گردید.

به منظور گردآوری داده ها، از پرسشنامه ای مشتمل بر ۳۸ سؤال استفاده شده است که در بردارنده سوالاتی پیرامون اصول پنجگانه اسلام و بخشی ازفروعات دین وارزش های اسلامی بوده است. روایی (Validity) و پایایی (Reability) پرسشنامه در مطالعات گذشته تایید شده است (۸). با این حال بررسی و ارزیابی جدید نیز پایایی و روایی آن را تاییدکرده است وضریب آلفای کرونباخ برابر ۸۵/. بوده است. پرسشنامه ها دراختیاردانشجویان قرار داده شد وپس از دوساعت جمع آوری گردید. پرسشنامه هابدون ذکر نام و مشخصات بوده وملاحظات اخلاقی در حفظ حقوق دانشجویان رعایت شده است .

برای مقایسه نگرش گروه‌های مختلف، از آزمون‌های کای دو ، t و آنالیز واریانس استفاده شده و نمرات نگرشی براساس ۵- تا ۵ تنظیم شده است.

یافته‌ها و بحث

مقایسه نمره میانگین میزان نگرش مذهبی دانشجویان برحسب متغیرهای مورد نظرنشان می دهد که در:

رشته تحصیلی: نگرش در دانشجویان پزشکی ۱/۵±۲/۸، در دانشجویان مامایی۱±۳/۴۹، در دانشجویان پرستاری ۸۷٪±۳/۶، در دانشجویان بهداشت ۱/۷۵±۲/۳۴ ، در دانشجویان داروسازی ۱/۴۵±۲/۹۱ و در دانشجویان پیراپزشکی ۱/۵± ۲/۷۵ است. یافته ها حاکی از اختلاف معنی داری بین نگرش مذهبی دانشجویان در رشته های مختلف تحصیلی می باشد. (p< ۰/۰۰۱).

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2025-12-09]

www.SID.ir

Archive of SID

مقطع تحصیلی: مقایسه میانگین نمره نگرش مذهبی دانشجویان مقطع کاردانی (۱/۶۳± ۲/۵۳) و کارشناسی (۱/۴۵±۳/۰۶) نشان می دهد و اختلاف معناداری بین آنها وجوددارد (p< ۰/۰۱).

وضعیت تأهل : میزان نگرش مذهبی در دانشجویان مجرد ۱/۵۳±۲/۷۵ و در متاهلین ۱/۸۹±۲/۸۷ بوده و براساس آزمون کای دو ، اختلاف میانگین نمرات میزان نگرش، در دانشجویان مجرد و متأهل معنادار نیست.

وضعیت سکونت : میزان نگرش مذهبی در دانشجویان ساکن خوابگاه ۱/۶±۲/۸ و غیرخوابگاهی ۱/۵±۲/۸۳ بوده که اختلاف معناداری را نشان نمی دهد .

جنسیت: میانگین نمرات نگرش مذهبی در دانشجویان مذکر ۱/۷ ±۲/۲۴ و در مؤنث ۱/۴±۲/۹۷ بوده است که اختلاف آنها از لحاظ آماری ، معنی دار است (p<۰۰۱).

بومی بودن: میانگین نمرات نگرش مذهبی در دانشجویان بومی(۱/۵۷±۲/۶۶) و درغیر بومی (۱/۵۲± ۲/۸۵)بوده است تفاوت معناداری را نشان نمی دهد .

نمودارشماره۱ که میزان کل نمرات نگرش مذهبی دانشجویان را نمایش می دهد از نگرش مثبت آنان نسبت به مسائل مذهبی حکایت دارد:

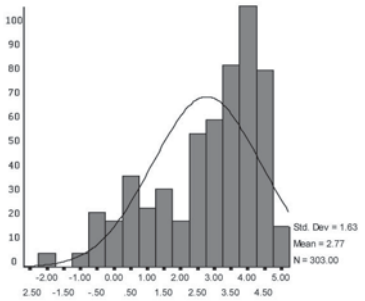

نمودار۱- توزیع فراوانی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران بر حسب نمرات نگرش مذهبی (۵- تا ۵+) در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ .

نمودار گویای آن است که بیشتر نگرش ها نمره ۲/۵ تا ۴/۵ و انحراف معیار عدد ۱/۶۳ بوده است و ۵۷درصد کل دانشجویان نمره ۴/۵ را به خود اختصاص داده اند.

یافته هانشان دهنده نگرش مثبت(موافق و کاملا موافق)دانشجویان نسبت به مسائل متنوع مذهبی می باشد.در سال ۱۳۷۵ مطالعه ای که روی ۹۵۸ نفر از دانشجویان دانشگاه های شهر اصفهان در مقاطع مختلف تحصیلی انجام گرفت نشان داد که مسلمان اسمی و بی دین (بی اعتنا) با میانگین ۱۴ درصد دارای کمترین طرفدار بوده و نتایج کلی تحقیق پایبندی ، اعتقاد و نگرش مثبت دانشجویان نسبت به دین را نشان می دهد (۹) .

پژوهش دیگری (ضرغامی و همکاران) در سال (۱۳۷۹) بر روی ۳۳۵ نفر ازدانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران نشان داد ۴ درصد از دانشجویان نگرش مذهبی ضعیف ، ۸۵ درصد نگرش مذهبی متوسط و ۱۱درصد از نگرش مذهبی قوی برخوردار بوده اند (۱۰) . پژوهش دیگری (۱۳۸۲) برروی ۱۰۰ نفر از دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اصفهان نشان داد ۵۲ درصد پاسخ دهندگان از میزان زیاد نگرش مذهبی برخوردار بوده اند (۸). پژوهش ظهور و توکلی (۱۳۸۰) بر روی ۷۷۱ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان ، نشان داد ۵۵ درصد دانشجویان دارای نگرش مذهبی قوی ، ۲۹ درصد متوسط و ۱۶ درصد ضعیف بوده اند (۱۱).

بنابراین علیرغم تفاوت میان ابزارهای اندازه گیری در پژوهش های یادشده، نتایج کلی هم خوانی داشته و از نگرش مثبت دانشجویان نسبت به مسائل دینی حکایت دارند.

در این پژوهش نیز، نگرش مذهبی دانشجویان رشته های پزشکی، داروسازی،پرستاری، بهداشت و پیراپزشکی اختلاف معناداری را نشان داده است که این متغیر در پژوهش های قبلی کمتر مورد توجه بوده است. نگرش مذهبی دختران به طور معنادار، قوی تر از پسران بوده است که با تعدادی از پژوهش های قبلی نیز همخوانی دارد (۱۱، ۱۲، ۱۳،۱۴).

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2025-12-09]

www.SID.ir

Archive of SID

در میـزان نگـرش دانـشجویان مقطـع کـاردانی و کارشناسی تفاوت معنادار وجود دارد؛ شاید بالابودن سطح فکـری و علمـی دانـشجویان مقطـع کارشناسـی در توجیـه نگرش قوی تر آنان نسبت به مقطـع کـاردانی نقـش داشـته باشد. اما وضعیت تاهل، سکونت در خوابگاه و بومی بـودن تاثیری در نگرش مذهبی دانشجویان نداشته اسـت کـه ایـن نتیجه با برخی پژوهش های گذشته متفاوت می باشد (۱۲) . شـاید تفـاوت در ابـزار سـنجش و عامـل زمـان را بتـوان در تفاوت نتایج موثر دانست.

با وجود وقوع تحولات اجتماعی ، سیاسی و فرهنگـی در ایران و جهان پژوهش حاضر نـشان داد کـه دانـشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ از نگرش مذهبی مثبت برخوردار بوده اند.

بنابراین برخلاف تصور اولیـه، عـدم پایبنـدی و التـزام عملـی نـسبت بـه دسـتورات دینـی و شـرعی در بخـشی از دانشجویان ، نشان دهنده پایین بـودن نگـرش مـذهبی آنـان نیست ، بنابراین لازم است سایر عوامل موثر در ایـن زمینـه، از قبیل : خـانواده، همـسالان، الگوهـا، اسـاتید، رفتـار افـراد متدین ، عملکرد مسئولان سیاسی ، مدیران جامعـه و رسـانه های داخلی و بین المللی و غیره را مورد بررسی قرارداد.

با توجه به این که بسیاری از روانشناسان مـذهب را بـه عنوان نیروی حمایت کننـده در کـاهش فـشارهای روانـی، افزایش عشق و علاقه به دیگران، تعهد و پایبندی به امـور و امید به آینده معرفی کرده اند (۱۵)، انجام مطالعه مداخله ای جدیـد دربـاره عوامـل مـوثر در رفتـار و عملکـرد مـذهبی دانشجویان باهدف ارتقاسـلامت فکـری و روحـی- روانـی دانشجویان پیشنهاد می شود.

سپاسگزاری

در پایان از تمامی همکاران ارجمندی که مـا را در بـه ثمر رساندن این پژوهش یاری رسانده اند نهایـت سـپاس و امتنان را دارم.

References

1- Nealman J, Persuaud R. Why Do Psychiatrists Neglect Religion. British J Med Psychology 1995; 68:78-169.

2- Levin J . SS, Vanderpool H. R. Relation factors In physical Health And The Prevention Of Illness . Prevention In Human Services , 1991 ; 9:41-64.

3- Hongtu C , Karen C , Elizabet C. Religious Participation As a predictor of Mental Status And Treatment Outcomes In Older Persons . Int J Geriatric Psychiatry 2007. 22, Issue 2, 144- 153.

4- Larson D B , Ssgerrill K A , Lyons J, S. Associations Between Dimensions of Religions Commitment and Mental Health. Am J Psychiatry 1992; 149: 555-559.

5- Harold G, koeniq. Religions Vaviors And Death Anxiety In Later Life. Hosp J 1988; 41:3-24.

6- Azimi H, Zarghami M. A Study On Religious Confronting And Rate Of Anxiety Among Medical Sciences Students in 1999 – 2000. J Mazand Univ Med Sci 2002; 12(34): 37-48.

7- The Holy Kuran:Ibrahim:14.

8- Assistance of Studies And Programming Of The Office Of studies And Researches . The Sitnation And Attitude Of Iranian

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2025-12-09]

www.SID.ir

Youngsters. Tehran : National Institute of Iranian Youngster ; 2001 .P 89-94 .

9- Zaki M. A Examination An Credit Giving Of Scale of Religious Attitudes Of Yongsters. A Set Of Articles On Islam And Psychological Health. Tehran: 2000 p108 – 120.

10- Zarghami M, Azimi H. The Relationship BBetween Anxiety And Religious Conformity Among Students of Mazandaran University of Medical Science In 2000. Abstract Articles of Conference In Researches Of Medical Science In Islam. Tehran : 2002 P 36 -39 (Persian).

11- Zohour A.R , Tavakkoli A. Religious Attitude of The Students Of Kerman University Of Medical Sciences 2002 . J Armaghane Danesh 2003; (27) 7 : 46 -52.

12- Azizi A, Rabbani R, Yazdkhahi B. Evaluations of Attitudes And Approches Of Shahed Students In Isfahan University Aboute Values. 2005: www.navideshaed com.

13- Karimi Elahi M, Aghamohamadi M. A Study on Relationship between Religious Dogmas and Depression Among Students Of Nursing In Ardebil University Of Medical Science In 2000. Teb va Tazkieh 2004 ; (53) : 65-66(Persian).

14- Eslami, A. A., Shojaizadeh. D.& Vakili , M. A. Study On Measurement Of Depression And Its Relation With One,s Attitude About Religion Among George Medical Students In 1999-2000. Teb Va Tazkieh. 2001; (43), 39-40(Persian).

15- Kennetg D. Philips Richard t, Sowell, Charls Rush, Carolyn Mardough. Psychological And Phsyologic Correlates of Perceived Health among HIV- infected Women. South Online J Nurs Res, 2001; 3.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2025-12-09]

www.SID.ir